

Інна Миколаївна ГОЛОПИЧ

старший викладач кафедри українознавства факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ – СУРЖИК

Найбільш актуальною проблемою сучасної української літературної мови є суржик. Відомо, що кількасотрічне нищення української мови і разом із тим насаджувannya іншої, російської або польської, суттєво позначилось на усному й писемному мовленні її носіїв. Особливо, українська мова в усіх сферах свого функціонування, зазнала значного негативного впливу російської, що перетворило її на мішанину українських та російських слів, кальок, мовних покручів, які утворилися на основі цих двох мов.

Нині тривожить те, що значна частина носіїв української мови часто вживає російські слова мотивуючи це тим, що «из песни слов не выбросишь», підкреслюючи при цьому свої знання російської мови. Інша частина україномовних, яка не володіє українською літературною мовою, вживає російські слова, вважаючи її літературними формами. Є такі українці, які добре володіють літературною мовою, але часто лінуються, не хочуть напружувати пам'ять і знаходити й вживати правильні українські відповідники до російських слів. Як наслідок виникає українсько-російський покруч.

Під впливом російської граматики й стилістики українські слова набувають дивних мовних форм і вживаються в неправильному значенні. (я рахую замість я вважаю; рідкий випадок замість рідкісний випадок; покупка замість купівля; я розділяю вашу думку замість я поділяю вашу думку, лікарі лічать замість лікарі лікують; слідує станція замість наступна зупинка, у даній справі замість у цій справі, покази замість свідчення, при допиті замість під час допиту тощо).

На жаль, засилля русицизмів проявляється не тільки у побутовому мовленні, а й в інших сферах нашого життя. Вживання на телебаченні росіянізмів та мовних кальок призводить до того, що люди сприймають їх як українську лексику, а питома українські слова вважають говіркою або діалектом. Це виникає, по-перше, через те що засоби масової інформації більшість громадян вважає взірцем літературного мовлення, по-друге, це просто незнання ані української, ані російської мов.

Ще одна нагальна проблема полягає у тому, що елементи суржикової мови побутують у вищих навчальних закладах. Вважається, що освічена людина й суржик – поняття несумісні, що людина повинна контролювати свою мову, удосконалювати її. Для цього необхідно навчатися українською мовою і постійно нею послуговуватися. Однак, досить часто ми спостерігаємо такі явища, коли на сході України у вищих лекції читаються російською мовою, що суперечить засадам державної мовної політики і негативно впливає на процеси опанування й удосконалення української мови, нівелюють її специфічні особливості й ознаки, а також усе те, що визначає її самодостатність як окремої мови, позбавляють її здатності протистояти російському впливу. У таких умовах україномовні студенти починають переходити на російську мову, щоб виглядати «своїми», добре цієї мови не знаючи, у наслідок чого з'являється мішанина мов.

Так само російськомовні студенти, коли намагаються говорити українською мовою вживають російські слова вважаючи їх українськими: да (так), када (коли), наведено (мабуть), отдав (віддав), включив (увімкнув), наприклад (наприклад), уволився (звільнився) тощо. Вживають слова, які в українській та російській мовах мають подібне звучання, але різне значення. Можуть плутати значення таких слів і тим самим спотворювати інформацію (мішати вживають у значенні заважати, лічити – у значенні лікувати, простити – у значенні застудитися тощо).

Таке вживання слів у формі, яка не відповідає загальноприйнятим лексичним і граматичним нормам сучасної української мови може значно спотворювати інформацію, що не сприяє порозумінню осіб, які спілкуються.

Зрозуміло, що спілкуватись літературною мовою набагато важче ніж сленгом. Тому вибір освіченої людини у питанні «чиста літературна мова чи суржик» залежить, переважно, від культури і бажання самої людини, і жодний тиск або насильство у цьому напрямку не буде плідним. Проте, слід зауважити, що держава, у свою чергу, повинна робити все для того щоб мовна політика в Україні сприяла опануванню й удосконаленню української мови громадянами. Для цього слід забезпечити підготовку педагогічних кадрів для навчальних закладів, які викладатимуть державну мову, дбати про розвиток україномовних форм культурного життя, підтримувати діячів української культури, сприяти впровадженню української мови в усі сфери життя суспільства.

Література:

1. Загрядська. Т. *Суржик - проблема сучасної мови*. Електронний ресурс: http://www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=1666
2. Труб В. М. *Явище «суржику» як форма просторіччя в ситуації двомовності* // Мовознавство. 2000. № 1. С. 46-57.